

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1918-1919

Adresse en réponse au Discours du Trône.

SIRE,

Le peuple belge gardera le souvenir impérissable du jour où Votre Majesté, rentrant dans la capitale, à la tête de l'armée victorieuse, voulut, avant même de franchir le seuil de son Palais, saluer la représentation nationale et lui rendre compte de ses actes, — ses actions d'éclat.

Nos annales n'offrent rien de comparable.

Quels transports d'allégresse et de reconnaissance lorsque nous est réapparu le Souverain bien-aimé qui, après plus de quatre années d'occupation étrangère, nous a rendu une Patrie, ramenée aux plis de nos drapéaux ! Quel concert d'actions de grâces et d'amour sur les pas de la Reine, messagère de la Providence auprès de nos combattants et de nos blessés !

Ce que furent ces quatre années, l'histoire le redira de génération en génération, car quels événements plus prodigieux auront jamais rempli

SIRE,

Bij het Belgische volk zal de onvergankelijke herinnering voortleven aan den dag, waarop Uwe Majesteit, aan het hoofd van het zegevierend leger in de hoofdstad terugkeerend, aan 's lands vertegenwoordiging haren groet wilde brengen, zelfs alvorens Zij den drempel van haar Paleis betrad, en haar rekenschap geven van hare daden,— hare roemrijke daden !

In onze geschiedenis is niets daarmede te vergelijken.

Wat al kreten van vreugde en erkentenis stegen op, toen daar weder voor ons verscheen de diep beminde Souverein, die, na meer dan vier jaren vreemde bezetting, ons in de vouwen zijner vaandels het Vaderland terugbracht ! Welk een samenklang van dank- en liefdebetuigingen op den doortocht der Konin gin, die bij onze strijdende en gewonde soldaten de bodinne der Voorzienigheid was geweest !

Van geslacht tot geslacht zal de geschiedenis herhalen wat die vier jaren zijn geweest; hebben althans ooit wonderbaarlijker gebeurtenissen

la scène et transformé la face du monde ! Et parmi les pages où elle écrira cette épopee fabuleuse, celles qu'elle consacrera à la Belgique ne seront pas les moins émouvantes.

Votre proclamation du 5 août 1914, dont chaque mot frémît encore dans nos mémoires, rappelait à l'Armée de la Nation la bravoure légendaire des Belges. Confondus dans les mêmes rangs, Wallons et Flamands ne seront pas déchus de leur antique renom.

Vous ajoutiez : *Soldats, je pars de Bruxelles pour me mettre à votre tête.* Et depuis cet appel, sonore comme celui du clairon, depuis les journées pathétiques où vous disputiez à l'envahisseur chaque morceau du sol natal, de la Meuse à l'Escaut, de l'Escaut à l'Yser, jusqu'aux journées triomphales où les armées placées sous le haut commandement du Roi Albert ont reconquis pied à pied nos villes et nos provinces, au long de ces années, tour à tour sombres et radieuses, il ne s'est point passé une heure où vous n'ayiez partagé les fatigues et les dangers de nos soldats, soucieux de leur bien-être matériel et moral, ménager de leur sang, les réconfortant de votre présence, les ennoblissant de votre fraternité d'armes, les exaltant de votre exemple, plus entraînant encore que celui des ancêtres.

Honneur à l'armée qui a porté si haut le prestige national et dont l'héroïsme a rendu au monde entier un service inestimable ! Sa gloire rejaillit sur Celui qui, à sa tête, attendant sans flétrir l'heure de la Justice, sauva nos libertés, nos foyers et nos autels menacés. Entre la Nation et Lui, la communauté des périls et des sacrifices, — le don réciproque de la vie, — a forgé des liens nouveaux,

het tooneel der wereld vervuld en haar aanschijn veranderd? En onder de bladzijden, waarop zij dit fabelaarachtig epos zal boekstaven, zullen de aan België gewijde niet de minst roerende zijn.

Uw oproep van den 5^a Augustus 1914, waarvan nog ieder woord ons geheugen doortrilt, herinnerde *aan het Leger der Natie* den legendariischen heldenmoed der Beigen. In dezelfde rangen vermengd, zija Walen en Vlamingen hadden aloude faam waardig gebleven.

Gij voegdet erbij : *Soldaten, ik verlaat Brussel om mij aan uw hoofd te stellen.* En sedert dien oproep, die klonk als een trompetgeschal, sedert de tragische dagen waarop gij ieder stukje van den geboortegrond aan den overweldiger betwistet,— van aan de Maas tot aan de Schelde, van aan de Schelde tot aan den Yzer,— tot op de zegevolle dagen, waarop de legers, onder het hooger bevel van Koning Albert, voet voor voet onze steden en provinciën hebben teruggewonnen, door die jaren heen, beurtelings somber en schitterend, is er geen enkel uur verstrekken, waarop gij niet de vermoeiissen en de gevaren onzer soldaten hebt gedeld, bezorgd om hun stoffelijk en zedelijk welzijn, spaarzaam met hun bloed, ze opbrengend door uw aanwezigheid, ze veredelend door uw wapenbroederschap, ze aanmoedigend door uw voorbeeld, nog meer meesleepend dan dit der voorvaderen.

Eere aan het leger dat den naam der natie zoo hoog heeft gehouden en wiens heldenmoed dergansche wereld een onschatbare dienst heeft bewezen ! Zijn roem straalt terug op Hem, die, als zijn aanvoerder, zonder wankeLEN op het uur der Gerechtigheid wachtend, onze bedreigde vrijheden, onze haardsteden en altaren redde. Tusschen de Natie en Hem hebben de gemeenschappelijke gevaren en opof-

plus forts et plus sacrés que les serments, aussi indestructibles que l'âme belge.

Si atrocement cruelles que ces quatre années de guerre aient été pour ceux qui « montèrent la garde dans les tranchées boueuses de l'Yser » ou qui subirent les tourments d'un exil aussi prolongé, elles ne soumirent pas à une moins rude épreuve le courage civique des populations restées au pays sous le joug allemand. Votre Majesté s'est émue à la pensée de leurs souffrances. En vérité, que n'ont-elles pas enduré ? Après les incendies, les sacs et les massacres, à côté des privations matérielles, des spoliations, des extorsions, des raffles et des rapines, que de tortures et d'abominations morales ! La Patrie traitrusement démembrée sous le prétexte d'une séparation administrative ! Les familles déchirées sous le coup des déportations ! Les administrations communales décapitées pour avoir opposé aux plus brutales injonctions les plus indomptables refus ! Mais les cœurs n'ont pas faibli. Des voix n'ont pas cessé de s'élever des rangs des parlementaires et des corps constitués, du fond des prétoires, du haut de la chaire, dénonçant les iniquités et les crimes de l'opresseur. Bravant les derniers supplices, des plumes vengeresses n'ont pas cessé de stigmatiser ses infamies. Déjouant ses embûches, des mains intrépides n'ont pas cessé de frayer passage aux volontaires de guerre et au *Mot du soldat* à travers les fils barbelés. Et si des milliers d'accusés ont été livrés aux rigueurs implacables de la loi martiale, tous trouvèrent devant les tribunaux de campagne l'assistance d'une défense fraternelle, chaque fois qu'elle y fut tolérée. Combien de ces martyrs n'ont pas payé de la

feringen, — de wederzijdsche afstand van het leven, — nieuwe banden gesmeed, sterker en heiliger dan de eeden, even onverdelgbaar als de Belgische ziel.

Hoe gruwzaam wreed die vier jaren oorlog ook geweest zijn voor hen die « de wacht hielden in de modderige loopgraven van den Yzer » of die de eilandend van een zoo lange ballingschap hebben onderstaan, niet minder hard was de proef die de burgermoed van de bevolking, onder het Duitsche juk in het land gebleven, had te verduren. Uwe Majestet was getroffen bij de herinnering aan hun lijden. Wat hebben zij niet doorstaan ? Na brandstichting, plundering en moord, naast stoffelijke ontherting, roof, afspersing, wegvoering en diefstal, wat al zedelijke kwellingen en verguizingen ! Het Vaderland verraderlijk uiteengescheurd onder voorwendsel van bestuursscheiding ! De gezinnen uit elkaar gerukt door wegvoeringen ! De gemeentebesturen onthoofd om de brutalste eischen met de meest besliste weigering te hebben beantwoord ! Maar de harten hebben niet gesaald. Voortdurend zijn van uit de rangen der Parlementsleden en der bestaande wettelijke lichamen, van uit de gerechtshoven, van af de predikstoelen, stemmen opgegaan om het onrecht en de misdaden van den verdrukker aan te klagen. Alle martelingen ten trots, hebben wrekkende pennen niet opgehouden zijn wandaden te schandvlekken. Alle hinderlagen verijdelend, hebben heldhaftige handen door de draadversperringen immer een weg weten te banen voor de oorlogsvrijwilligers en voor het Woord van den Soldaat. En zoo duizenden betichten aan de onverbiddelijke strengheid der krijgswet werden overgeleverd, allen vonden toch bij het veldgerecht den bijstand eener broederlijke verdediging, tel-

vie ou d'une captivité souvent pire que la mort les entreprises de leur patriotisme !

Ainsi s'est développé un immense mouvement de solidarité qui a rapproché toutes les classes sociales ; ainsi s'est formé à l'intérieur un front qui n'a jamais chancelé, confiant dans la juste cause à laquelle l'aide divine, selon Votre parole royale, ne pouvait faire défaut.

Cette union, qui se reflète dans la composition du Gouvernement national, et qui se reflètera peut-être dans la composition d'autres organismes d'ordre administratif et politique, doit survivre aux circonstances qui l'ont engendrée. Elle le doit, pour permettre à toutes les bonnes volontés de se liguer et de concourir à la restauration du pays, souillé, dévasté, mis à blanc, son administration bouleversée, ses usines, ateliers et manufactures pillés et saccagés, sa main-d'œuvre appauvrie, ses beautés naturelles et artistiques déshonorées, les sources de sa prospérité industrielle, commerciale et agricole taries pour combien d'années ! Œuvre de régénération qui embrasse la réédification de cités entières, la réappropriation du sol dans de vastes régions, réputées naguère les plus fertiles du monde, aujourd'hui marécages, la réfection de nos voies ferrées et de leur matériel roulant, de nos routes, ponts et canaux, le réarmement de nos ports, le réapprovisionnement de nos arsenaux, le rétablissement de ce vaste et admirable outillage économique, notre orgueil et notre richesse ! Œuvre gigantesque, qui s'étend à la réparation des dommages individuels causés aux personnes et aux biens des particuliers, aux orphelins de la

kens als zij werd toegelaten. Hoevelen dier martelaars hebben niet met hun leven, of met een gevangenschap vaak erger dan de dood, hunne vaderlandsche ondernemingen geboet!

Op die wijze ontstond een overgroote solidaire beweging, welke al de maatschappelijke klassen tot elkander bracht ; op die wijze vormde zich [naar binnen een front, dat nooit heeft gewankeld, dat vol vertrouwen was in de rechtvaardige zaak waaraan, volgens Uw koninklijk woord, Gods hulp niet kon ontbreken.

Deze eendracht, welke in de samenstelling der Nationale Regeering tot uiting komt en welke zich wellicht in de samenstelling van andere bestuurlijke en politieke inrichtingen zal openbaren, moet de omstandigheden, die haar in 't leven riepen, overleven. Dit is noodig om aan al de mensen van goeden wil toe te laten, zich te vereenigen en mede te helpen aan het herstel van het land dat bezoedeld, verwoest, uitgeschud is geworden, welks bestuur werd onderst boven gesmeten, welks fabrieken en werkhuizen geplunderd en verwoest werden, welks werkkrachten verarmd, welks natuurlijke en artistieke schoonheden onteerd, welks wervaartsbronnen op nijverheids-, handels- en landbouwgebied werden drooggelegd, wie weet voor hoeveel jaren ! Dit werk van her wording omvat den wederopbouw van gansche steden, de ontginning van de akkers in uitgestrekte streken die vroeger als de vruchtbaarste der wereld golden en thans in moerassen zijn herschapen, de herstelling van onze spoorwegen en van hun rollend materieel, van onze wegen, bruggen en vaarten, de nieuwe uitrusting van onze havens, de nieuwe bevoorrading van onze arsenalen, de herinrichting van dit uitgebreid en bewonderenswaardig

guerre, aux veuves et aux mutilés ! Votre Majesté daigne promettre que cette indemnisation sera intégrale et rapide. Plaise au Ciel qu'il en soit ainsi, dès la conclusion de la paix prochaine, grâce aux efforts combinés du Gouvernement, des Alliés et des œuvres d'assistance et d'alimentation qui ont assumé jusqu'ici la tâche imminente de notre ravitaillement !

Est-il besoin de rappeler la part prépondérante qu'y a prise le Comité National dont l'initiative hardie et méthodique, les efforts industriels et tenaces, sous l'égide tutélaire des Etats-Unis, de l'Espagne et des Pays-Éas, nous ont préservés du désordre et de la famine et ont entretenu au fond des âmes la flamme sacrée ?

Mais il ne suffira pas de l'union des forces, il faudra l'union des cœurs. Il ne suffira pas de relever le pays de ses ruines, il faudra travailler à l'achèvement, au couronnement de l'édifice constitutionnel. Le Parlement reprend sa mission interrompue par force majeure et le rôle que notre charte lui assigne dans l'exercice de la souveraineté. Dispersés par la tourmente, ses membres se retrouvent, investis de la confiance du pays, animés d'une foi plus robuste dans son avenir, trempés par l'épreuve, instruits par les événements. Ils ne commettront pas la faute de se montrer ingrats ni aveugles. A l'égalité des charges doivent correspondre des droits égaux. Ceux qui ont souffert,

economisch materiaal, dat onzen roem en tevens onzen rijkdom uitmaakte ! Reusachtige arbeid, die zich uitstrekkt tot de vergoeding van de individuele schade berokkend aan de personen en aan de goederen van particulieren, aan de oorlogsweezen, aan de weduwen en aan de vermindten ! Uwe Majestiteit gewaardigt zich te beloven, dat deze vergoeding volledig en spoedig zal geschieden. Geve de Hemel dat, dank zij de vereenigde krachten van de Regeering, van de Geallieerden en van de onderstands-en voedingsinrichtingen, welke tot nog toe de onmetelijke taak van onze voedselvoorziening hebben gedragen, zulks geschiede zoodra de aanstaande vrede zal gesloten zijn.

Moet er aan herinnerd worden, welk overwegend aandeel daarin heeft gehad het Nationaal Comiteit, wiens stout en methodisch initiatief, vindingrijke en taaie pogingen ons, onder den beschermenden steun van de Verenigde Staten, van Spanje en Nederland, bewaarden voor wanorde en hongersnood en steeds het heilig vuur der vaderlands liefde in onze harten deden blaken ?

De vereeniging der krachten is echter onvoldoende zonder de eendracht der harten. Het volstaat niet, het land uit zijne puinhoopen te doen herrijzen : er dient gewerkt te worden aan de voltooiing, aan de bekroning van het grondwettelijk gebouw. Het Parlement herneemt zijne door overmacht onderbroken zending, evenals de rol welke hem door onze Grondwet in de uitoefening zijner souvereiniteit is opgedragen. Na door den storm te zijn uiteengeslagen, vinden zijne leden elkander weder, bekleed met het vertrouwen van het land, bezield met een sterker vertrouwen in zijne toekomst, door de beproeving gestaald, door de gebeurtenissen onderricht. Zij zullen er zich

enduré et vaincu ensemble méritent de participer au même titre à la conduite des affaires publiques. Le suffrage universel s'impose à la sagesse des gouvernants sous la garantie de la représentation proportionnelle.

D'un même accord patriotique, et peut-être, international, sortiront les lois sociales qui auront pour effet d'équilibrer les intérêts des patrons et des ouvriers, en sanctionnant la liberté syndicale et en abrogeant les dispositions qui y sont contraires.

La paix publique est à ce prix.

De même que l'égalité civile et politique, elle requiert l'égalité de droits et la réciprocité d'égards dans le domaine des langues. Les populations flamandes ont mêlé depuis des siècles les énergies de leur race à l'activité profonde de la collectivité belge; elles viennent encore de répandre des flots de sang sur nos champs de bataille; qui songera à contester, soit leur droit d'être administrées, jugées, instruites dans leur idiome maternel, soit la légitimité de leurs revendications quand elles réclament les bienfaits d'un enseignement supérieur assurant leur plein développement intellectuel? Mais ce serait servir singulièrement la cause flamande que de lui sacrifier le foyer de culture française dont la Flandre s'honore et dont le moins suspect de nos historiens n'a pas craint de dire que travailler à l'éteindre serait un crime de lèse-civilisation. Il ne saurait être porté de coup plus funeste aux jeunes générations flamandes que de les expri-
prier d'une seconde langue au moment où l'influence du génie latin

niet schuldig aan maken, zich ondankbaar en blind te tonen. Gelijkheid van lasten moet met gelijkheid van rechten gepaard gaan. Zij die samen hebben geleden, volgehouden en gezegevied, verdienen op gelijken voet deel te hebben in de leiding der openbare zaken. Het algemeen kiesrecht dringt zich op aan de wijsheid der regeerders onder den waarborg der evenredige vertegenwoordiging.

Uit eene gelijke vaderlandsche, en wellicht, internationale eensgezindheid zullen de sociale wetten ontstaan, die, door bekraftiging der syndicale vrijheid en afschaffing van de daarmee strijdige bepalingen, de belangen van werkgever en werkne-
mer zullen overeenbrengen.

Dat vergt de openbare vrede.

Evenzoo als burgerlijke en politieke gelijkheid, vergt hij ook gelijke rechten en gelijken onderlingen eerbied op het gebied der talen. Sedert eeuwen heeft de Vlaamsche bevolking de veerkracht van haar ras ten dienste van de grondige bedrijvigheid der Belgische gemeenschap gesteld; nog pas hebben de Vlamingen stroomen bloeds op onze slagvelden vergoten; wie zal er aan denken, hun het recht te bewisten om in hunne moedertaal bestuurd, gevounist, onderricht te worden? wie, de billijkheid hunner eischen, wanneer zij de voordeelen vragen van een hooger onderwijs dat hunne volle verstandelijke ontwikkeling zou verzekeren? Doch men zou de vlaamsche zaak een zonderlingen dienst bewijzen, zoo men voor haar het brandpunt van fransche cultuur oprofferde, waarop Vlaanderen fier is en waarvan de minst te verdenken onzer geschiedschrijvers niet vreesde te zeggen, dat elke poging om dit uit te dooven eene euveldaad tegen de beschaving zou zijn. Men zou de jonge Vlaamsche geslachten geen noodlotiger slag kunnen toebrengen, dan ze

dans l'univers s'annonce grandissante et où la guerre a créé entre la nation française et la nôtre une étroite solidarité morale.

Le Sénat attendra avec confiance les projets que le Gouvernement lui soumettra en vue du redressement des griefs des Flamands, mais exclusifs de toute contrainte tracassière vis-à-vis des Wallons, imprégnés de ce respect réciproque qui sauvegardera et perpétuera l'unité et l'indivisibilité du Royaume.

Il accueillera avec la même faveur d'autres projets qui nous sont annoncés, parmi lesquels ceux ayant pour objet d'améliorer les conditions de vie et de travail de la classe ouvrière, d'assurer une meilleure et plus rapide distribution de la justice, de combattre jusqu'en ses derniers retranchements le fléau de l'alcoolisme, répondant plus particulièrement au souci de Votre Majesté et au vœu de l'opinion publique.

Tournons nos regards vers de telles réformes, où nous sommes certains de nous rencontrer dans l'amour de nos semblables et la poursuite d'un même idéal, sans nous laisser retarder ni diviser plus longtemps par de stériles querelles religieuses et philosophiques. Votre Majesté nous y convie et Sa voix sera entendue. Un jour viendra où nous ne comprendrons plus que, sous une Constitution garantissant à tous les citoyens la liberté de conscience, les partis n'aient pas banni de telles disputes de l'arène électorale, ni façonné leurs mœurs sur le modèle des lois.

Nos préoccupations vont aussi à l'avenir du Congo. La renommée

van een tweede taal te berooven op het oogenblik dat de invloed van den latijnschen geest in de wereld schijnt toe te nemen en de oorlog tusschen de Fransche natie en de onze eene innige zedelijke solidariteit tot stand heeft gebracht.

De Senaat zal met vertrouwen de wetsvoorstellen afwachten, die de Regeering hem zal onderwerpen met het oog op de oplossing der vlaamsche grieven, maar buiten alle plagende dwangmiddelen tegenover de Walen, — wetsvoorstellen ingegeven door de wederzijdsche eerbiediging die de eenheid en de onverdeelbaarheid van het Rijk zal handhaven en voortzetten.

Even welwillend zal hij andere voorstellen onthalen, die ons zijn aangekondigd, waaronder die, welke voor onderwerp hebben de verbetering der levens- en arbeidstoestanden van de werkende klasse, de inrichting eener betere en snellere rechtsbedeeling, den strijd tot het uiterste tegen de alcoholplaag, meer bijzonder beantwoorden aan de bezorgdheid van Uwe Majestet en aan den wensch der openbare meening.

Laten wij streven naar zulke hervormingen, waarbij wij zeker zijn ons vereenigt te vinden in de liefde voor onze evenmensen en in de nabijheid van een zelfde ideaal, zonder ons door ijdele godsdienstige of wijsgeerde twisten langer te laten ophouden of verdelen. Uwe Majestet noodigt ons daartoe uit en Hare stem zal aanhoord worden. Er zal een dag komen, waarop wij niet meer zullen begrijpen dat, onder eene Grondwet die aan al de burgers de gewetensvrijheid waarborgt, de partijen zulke twisten niet uit den kiesstrijd hebben gesloten en hunne zeden niet hebben gevormd naar het voorbeeld der wetten.

Wij bekommeren ons ook om de toekomst van Congoland. De faam

nous a rapporté l'écho des opérations dont l'Est africain et le Cameroun ont été le théâtre et auxquelles nos troupes coloniales ont pris une part signalée. Il nous tarde d'être instruits de plus près des conséquences de la guerre quant à la décentralisation administrative, au développement du réseau des voies ferrées, à la situation économique et budgétaire de notre colonie. La métropole est prête à tous les sacrifices pour remplir sa mission civilisatrice en Afrique. Échappés aux mêmes convoitises, sortis des mêmes dangers, au prix des plus âpres combats, la Belgique et son domaine colonial ne forment qu'une Patrie, à laquelle tout prépare les plus brillantes destines.

verhaalde ons van de wapenfeiten waarvan Oost-Afrika en Kameroen het tooneel waren en waaraan onze koloniale troepen een merkelijk aandeel hebben genomen. Wij zijn benieuwd nader te verneinen welke de gevolgen zijn van den oorlog ten opzichte van de bestuurlijke decentralisatie, van de uitbreiding van het spoorwegnet, van den economischen en financieelen toestand onzer kolonie. Het moederland is bereid tot alle oprofferingen om zijn beschavingswerk in Afrika door te drijven. Aan gelijke begeerigheid en gelijke gevaren ontsnapt door de hardnekigste gevechten, vormen België en zijn koloniaal domein nog slechts één Vaderland, waaraan alles de schitterendste toekomst voorspelt.

SIRE,

Les foules qui ont acclamé nos soldats n'ont pas feu d'ovation moins frénétiques pour les détachements des armées alliées qui viennent de défiler par nos villes délivrées. C'est qu'elles savent la part qui revient dans notre salut à la vaillance de nos frères d'armes. Nous leur en aurons une gratitude éternelle, certains que les amitiés des Puissances qui nous ont secondés dans notre défense nous resteront acquises et nous soutiendront au moment où vont se débattre, à la Conférence de la paix, nos intérêts vitaux.

Une ère nouvelle s'ouvre à la Belgique, à qui une place plus large est offerte dans le concert des Nations, pour honorer sa fidélité à la foi jurée, sa résistance devant l'invasion et son stoïcisme sous l'occupation étrangère, pour reconnaître en même temps les hautes vertus qu'incarnent, à la face

SIRE,

De menigte, die onze soldaten toejuichte, heeft de afdeelingen van de geallieerde legers, welke door onze bevrijde steden zijn getrokken, niet minder geestdriftig begroet. Haar is het inderdaad bekend in welke mate de dapperheid van onze wapenbroeders heeft bijgedragen tot onze redding. Eeuwig zullen wij hun daarom dankbaar zijn; wij zijn er immers zeker van, dat de vriendschapsbanden tusschen ons en de Mogendheden, die ons ter zijde stonden bij onze verdediging, niet zullen verbroken worden en dat wij daarop kunnen steunen nu onze levensbelangen ter Vredesconferentie te berde worden gebracht.

Een nieuw tijdperk vangt aan voor België, waaraan eene ruimere plaats in de rij der Natiën is aangeboden uit achting voor zijne getrouwheid aan het gegeven woord, voor zijn weerstand tegen den vijandelyken inval en voor zijne koelbloedigheid onder de vreemde bezetting, tevens ter

du monde, dans la plus démocratique des monarchies, le plus populaire des Rois, la plus charitable, la plus auguste des Reines. La guerre a ébranlé les traités qui enchaînaient notre essor. Affranchie de ses entraves, la Belgique aspire à un rétablissement et à un statut nouveau qui lui procure les satisfactions promises, dues à son passé, mesurées à l'étendue de ses sacrifices et de ses services. Plus que jamais sa pensée se porte vers le Grand-Duché de Luxembourg, séparé d'elle contre la volonté populaire, en violation de droits millénaires, envahi en même temps qu'elle et qui reçut, comme elle, les cruelles leçons de l'occupation. La Belgique sera en mesure de lui apporter l'assistance fraternelle nécessaire à sa libération définitive de l'emprise étrangère, grâce à un rapprochement librement consenti.

huldiging van de verheven deugden, waarvan de meest populaire onder de Koningen, de liefderijkste, de doorluchtigste onder de Koninginnen tegenover de wereld de verpersoonlijking zijn in het meest democratische koninkrijk. De verdragen, die onze vrije vlucht aan banden legden, werden door den oorlog verzwakt. Na het afwerpen zijner kluisters verlangt België eene herstelling en een nieuw statuut, waardoor het de beloofde voldoening bekomt, hem wegens zijn verleden verschuldigd en geëvenredigd aan de grootheid zijner oofferingen en zijner diensten. Meer dan ooit denkt het aan het Groot-Hertogdom Luxembourg, tegen 's volks wil en ondanks een eeuwenoud historisch verleden van ons gescheiden, terzelfder tijd als België overrompeld en, evenals wij, door de pijnlijke ondervinding der bezetting geleerd. België zal in staat zijn hem de broederlijke medehulp te leenen, noodig voor zijne ontvoogding, voor zijne definitieve vrijmaking van het vreemde juk, dank zij de toenadering waartoe vrijwillig wordt overgegaan.

Daigne Dieu, qui a protégé la Belgique et son Roi, qui a récompensé leur droiture et leur courage en leur donnant la victoire, les guider dans les voies d'une paix durable ! Puisse-t-il épargner à l'humanité le retour de catastrophes pareilles à celle qui nous a frappés !

Des efforts sont tentés dans le but de jeter les fondements d'un ordre nouveau qui, tout en respectant l'autonomie des États petits et grands, remplacera le recours à la force par le règne du Droit dans le règlement des différends internationaux. Les peuples qui ont mêlé leur sang dans la lutte pour la Justice et la Civilisation n'auront jamais remporté de plus beau triomphe que le jour où

Moge God, die België en zijn Koning beschermde, die hunne eerlijkheid en dapperheid deed zegevieren, ze blijven leiden op den weg van eenen duurzamen vrede ! Moge Hij het menschdom behoeden voor den terugkeer van rampen als die welke ons getroffen heeft !

Pogingen worden aangewend om de grondslagen te leggen van eene nieuwe orde die, de zelfstandigheid der kleine en groote Staten eerbiedigend, het gebruik van geweld zal vervangen door de heerschappij van het Recht bij de regeling der internationale geschillen. De volkeren, die te zamen hun bloed vergoten in den strijd voor Recht en Beschaving, zullen nooit schooner zegepraal

ils auront formé cette *Ligue des Nations* et nulle n'aura sujet d'en bénir les promoteurs plus que celle qui fut, depuis des siècles, le champ de bataille de l'Europe !

hebben behaald dan wanneer zij dien *Volkerenbond* zullen hebben gesticht en geen land zal meer reden hebben de bevorderaars er van te zegenen dan dat welk, sedert eeuwen, het slagveld van Europa was!

RÉPONSE DU ROI

MESSIEURS,

L'adresse que les Chambres ont bien voulu vous charger de me remettre me réjouit.

Elle me réjouit parce qu'elle m'apporte un témoignage solennel de la confiance que les Chambres accordent à mon Gouvernement avec une unanimous à laquelle j'attache un grand prix. A la veille de ma rentrée dans la capitale une tâche difficile m'incombait.

Le Cabinet qui, jusque là, avait dirigé les affaires m'ayant remis sa démission, j'avais pour devoir de donner sans tarder un Gouvernement d'union au pays, qui avait soif d'une autorité issue de lui-même. Une ère nouvelle s'ouvrail : après plus de quatre années de misères et de souffrances et en face du bouleversement de toutes choses, la nation avait le droit de connaître les principes dont le Gouvernement s'inspirerait.

Ce droit s'est imposé à ma conscience. Je m'en suis pénétré dans l'accomplissement de ma mission constitutionnelle et c'est ainsi que

MIJNE HEEREN,

Het adres, dat de Kamers u hebben opgedragen mij te overhandigen, verheugt mij.

Het verheugt mij, omdat het mij een plechtig blijk schenkt van het vertrouwen dat de Kamers in mijn Regeering stellen, met een eensgezindheid waaraan ik bijzonder waarde hecht. Daags vóór mijn terugkeer in de hoofdstad viel mij een moeilijke taak te beurt.

Daar het Kabinet, dat tot dan toe de zaken geleid had, mij zijn ontslag had aangeboden, was het mijn plicht, onverwijd een Regeering van een-dracht te schenken aan het land, dat smachtte naar een gezag voortspruitend uit het land zelf. Een nieuwe tijd brak aan : na meer dan vier jaar ellende en lijden en tegenover de algemeene ontreddering, had de natie het recht de grondbeginselen te kennen, waarop de Regeering steunen zou.

Dit recht heeft mijn geweten beheerscht. Ik heb er mij van doordrongen bij de uitvoering van de taak, mij door de grondwet opgelegd en

mon patriotisme m'a conduit à une conception large et précise de la situation née de la guerre.

Il convenait d'écartier toute politique de marchandise et de parler au pays en pleine franchise, sans réticences, avec une loyauté digne à la fois de lui-même et de l'esprit d'entente animant le ministère.

J'ai tenu à me faire, dans le discours du Trône, l'interprète du programme du Gouvernement; je me félicite de l'approbation que vous m'apportez.

Messieurs, les heures que nous vivons sont solennelles. Elles seront décisives, car le sort de la patrie dépend de l'œuvre de reconstruction qui s'impose avec une pressante urgence à nos efforts immédiats. Que chacun de nous apporte à cette œuvre un maximum de conciliation, de labeur et de sacrifice.

Soyons tous de notre temps et inébranlablement au service exclusif du pays.

aldus heeft mijne vaderlands liefde mij gebracht tot eene ruime en bepaalde opvatting van den uit den oorlog ontstanen toestand.

Het betaamde alle politiek van loven en bieden terzijde te stellen en tot het land te spreken in volle onpartijdigheid, zonder terughouding, met een oprechtheid, die het land zelf en den geest van eendracht, welke het ministerie bezielt, waardig is.

Ik hield er aan, in de Troonrede de tolk te zijn van het programma der Regeering; ik acht mij gelukkig om de goedkeuring die gij mij aanbrengt.

Mijne Heeren, wij beleven plechtige uren. Zij zijn beslissend, want de toekomst van het vaderland hangt af van het heropbouwingswerk dat, als een dringende noodzakelijkhed, onze onmiddellijke pogingen eischt. Ieder van ons bestede aan dit werk al wat hij aan verzoeningsgeest, arbeidskracht en geest van oposfering bezit.

Laten wij allen van onzen tijd zijn en, onwankelbaar, uitsluitend ten dienste staan van het land.